

GÖTA HOVRÄTT
Avdelning 1
Rotel 13

DOM
2010-02-25
Jönköping

Mål nr
T 1666-09

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Örebro tingsrätts dom 2009-05-19 i mål T 1867-08, se bilaga A

KLAGANDE

Diskrimineringsombudsmannen, Box 3686, 103 59 Stockholm
Ombud: jur. kand. Ulrika Dietersson, samma adress

MOTPART

Skarets Fastigheter Aktiebolag, 556482-5601, Sikforsvägen 20, 712 34 Hällefors
Ställföreträdare: [REDACTED] samma adress

SAKEN

Skadestånd enligt lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Med ändring av tingsrättens dom i huvudsaken förpliktar hovrätten Skarets Fastigheter Aktiebolag att till [REDACTED] betala trettiotusen (30 000) kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 21 maj 2008 till dess betalning sker.

Hovrätten befriar Diskrimineringsombudsmannen från skyldigheten att ersätta Skarets Fastigheter Aktiebolag för rättegångskostnader vid tingsrätten och förpliktar i stället bolaget att ersätta Diskrimineringsombudsmannens rättegångskostnader där med fyrtioåttatusenåttahundratrettiofyra (48 834) kr, varav 35 880 kr utgör ombudsarvode, jämte ränta på 48 834 kr enligt 6 § räntelagen från den 19 maj 2009 till dess betalning sker.

Skarets Fastigheter Aktiebolag förpliktas att ersätta Diskrimineringsombudsmannen för rättegångskostnader i hovrätten med trettiotretusentvåhundrasextioen (33 261) kr, varav 23 247 kr utgör ombudsarvode, jämte ränta på 33 261 kr enligt 6 § räntelagen från den 25 februari 2010 till dess betalning sker.

Skarets Fastigheter Aktiebolag ska svara för sina egna rättegångskostnader i hovrätten.

Dok.Id 112832

Postadress
Box 2223
550 02 Jönköping

Besöksadress
Hovrättsgränd 4

Telefon
036-15 65 00
E-post: gota.hovratt@dom.se
www.gotahovratt.se

Telefax
036-15 65 36

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-16:00

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har yrkat att hovrätten ska förplikta Skarets Fastigheter Aktiefbolag (Skaret) att betala skadestånd till [REDACTED] med 120 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 21 maj 2008 till dess betalning sker och befria DO från skyldigheten att ersätta Skaret för rättegångskostnader vid tingsrätten.

Skaret har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Parterna har i hovrätten åberopat samma omständigheter och bevisning som vid tingsrätten. Förhören vid tingsrätten med [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] har spelats upp.

Omfattas diskriminering av flyktingar av 2003 års diskrimineringslag?

Tingsrätten har funnit att lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering (2003 års diskrimineringslag) inte omfattar att någon diskrimineras enbart för att personen tillhör gruppen flyktingar eller invandrare. Anledningen till detta skulle vara att legaldefinitionen av begreppet etnisk tillhörighet fick en olycklig utformning i lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning (1999 års diskrimineringslag); en legaldefinition som i nu aktuellt hänseende kom att överföras till 2003 års diskrimineringslag. Till skillnad från den något förändrade definitionen i 2008 års diskrimineringslag (2008:567) skulle begreppet etnisk tillhörighet i 2003 års lag inte kunna avse att man tillhör en grupp som innehåller personer med olika etniskt ursprung, såsom är fallet med gruppen flyktingar.

Tingsrätten har redogjort för de förarbetsuttalanden som gjorts i olika lagstiftningsärenden i anslutning till den aktuella frågan. Som framgått var lagstiftarens avsikt att såväl 1986 års som 1994 års diskrimineringslag skulle omfatta diskriminering av grup-

pen invandrare. Det står vidare klart att det inte varit lagstiftarens syfte att detta skulle ändras genom 1999 års eller 2003 års diskrimineringslag. Som DO påpekat skulle en annan tolkning dessutom medföra att skyddet mot etnisk diskriminering blir helt ihålligt. Frågan är därmed om man vid lagändringen år 1999 formulerat en sådan legaldefinition av begreppen etnisk tillhörighet och diskriminering att det saknas utrymme att tolka lagen i enlighet med lagstiftarens avsikt.

En bokstavstolkning av legaldefinitionen i 4 § första punkten i 2003 års diskrimineringslag skulle kunna ge den innebörd som tingsrätten har redovisat. Enligt bestämmelsen avses med etnisk tillhörighet att någon tillhör en grupp av personer som har samma nationella eller etniska ursprung, ras eller hudfärg. Som tingsrätten konstaterat har inte alla personer i grupperna flyktingar eller invandrare samma nationella eller etniska ursprung, ras eller hudfärg. Det är således svårt att se flyktingskapet eller invandrarskapet i sig som en etnisk tillhörighet. Detta gäller enligt såväl legaldefinitionen i 2003 års diskrimineringslag som vanligt språkbruk.

Enligt hovrättens bedömning kan emellertid den citerade bestämmelsen inte analyseras så isolerad som tingsrätten har gjort. I stället måste den ses i sitt sammanhang, i ljuset av lagens övriga paragrafer. För att direkt diskriminering ska vara för handen krävs enligt 3 § första punkten att en enskild person missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation. Detta under förutsättning att missgynnandet *har samband* med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Att det förutsätts att missgynnandet ska ha just samband med den etniska tillhörigheten framgår även av 9 §, där det anges att diskriminering med sådant samband är förbjuden vid yrkesmässigt tillhandahållande av bl.a. bostäder.

██████████ har naturligtvis en etnisk tillhörighet, dvs. hon tillhör en grupp (eller flera olika grupper) personer som har samma nationella eller etniska ursprung, ras eller hudfärg. Diskrimineringsombudsmannen har bl.a. redogjort för att ██████████ kommer från Afghanistan. Som tidigare framhållits torde dock hennes flyktingskap inte i sig kunna betraktas som en etnisk tillhörighet. Om hon emellertid har blivit missgynnad i egenskap av flykting, hur förhåller sig detta missgynnande till hennes etniska

tillhörighet? Frågan är om missgynnandet därmed har det samband med hennes etniska tillhörighet som krävs för att diskriminering ska föreligga.

Svaret på dessa frågor bör ligga i innebörden av begreppet flykting. Enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716) avses i den lagen med flykting en utlänning som av vissa skäl befinner sig utanför det land som han eller hon är medborgare i. Även enligt vanligt språkbruk har enligt hovrättens bedömning innebörden av begreppet flykting i första hand just med etnisk tillhörighet att göra. Att någon missgynnas p.g.a. att han eller hon är flykting torde därmed regelmässigt kunna sägas innebära att missgynnandet har ett samband med personens etniska tillhörighet, dvs. det faktum att han eller hon tillhör en grupp av personer som har samma nationella eller etniska ursprung, ras eller hudfärg.

I detta sammanhang ligger det enligt hovrättens mening närmast till hands att betrakta gruppen flyktingar – på motsvarande sätt som t.ex. grupperna ”invandrare” eller ”utlänningar” – som en samlingsbenämning för flera olika grupper som var för sig består av personer med samma etniska tillhörighet. Trots lagstiftningens definition av begreppet etnisk tillhörighet finner således hovrätten att 2003 års diskrimineringslag inte kräver att en påstådd diskriminering avser en särskilt utpekad grupp av personer med samma etniska tillhörighet, utan att det är tillräckligt med en sådan indirekt hänvisning till etnisk tillhörighet som ligger i påståendet att den drabbade missgynnas för att denne är flykting. Med hovrättens tolkning av lagen föreligger det därmed inte något lagtekniskt hinder för att tillämpa lagen på det sätt som lagstiftaren avsett i detta hänseende.

Har DO visat omständigheter som ger anledning att anta att diskriminering förekommit?

DO har gjort gällande att Skaret har haft ett särskilt sätt att beräkna hyran när lägenheter har hyrts ut till flyktingfamiljer och att [REDACTED] till följd av detta har fått betala en högre hyra än andra hyresgäster med svensk bakgrund fått betala eller skulle ha fått betala. DO har särskilt pekat på att den föregående hyresgästen i [REDACTED] lägenhet betalade 5 800 kr i hyra och att detsamma gällde den familj som hyrde

grannlägenheten i samma hus. DO har vidare hänvisat till ett beslut från Hyresnämnden i Linköping i januari 2007, där nämnden bedömt att skälig hyra för lägenheten uppgått till knappt 6 300 kr per månad.

I 21 § i 2003 års diskrimineringslag – liksom i den nya diskrimineringslagen från år 2008 – finns en särskild bestämmelse om bevisbördan i mål om diskriminering. Om DO visar omständigheter som ger anledning att anta att [REDACTED] har blivit diskriminerad, är det enligt denna regel Skaret som ska visa att diskriminering inte har förekommit. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2006 s. 170 uttalat att bestämmelsen ska tolkas som en presumptionsregel och att vilka omständigheter som är presummande ska bestämmas vid rättstillämpningen i det enskilda fallet.

Skaret har vidgått att såväl [REDACTED] granne som den föregående hyresgästen i [REDACTED] lägenhet – som båda är av svenskt ursprung och trots Skarets invändningar (se nedan) ligger närmast till hands som jämförelseobjekt – betalade cirka 3 500 kr mindre i hyra än henne i månaden. Till detta kommer att Hyresnämnden i Linköping bedömt att [REDACTED] månatliga hyra översteg skälig hyra med cirka 3 000 kr. DO har mot denna bakgrund visat omständigheter som ger anledning att anta att [REDACTED] har blivit missgynnad på grund av sitt flyktingskap och att missgynnandet därmed – i enlighet med vad som tidigare redovisats – har haft samband med hennes etniska tillhörighet. Det ankommer då på Skaret att visa att diskriminering inte har förekommit, utan att den högre hyra som [REDACTED] betalat har berott på annat än hennes etniska tillhörighet.

Har Skaret visat att diskriminering inte förekommit?

Skaret har svävat på målet i fråga om det sätt att beräkna hyra som bolaget tillämpat i förhållande till flyktingar i allmänhet. Bolaget har i hovrätten visserligen framhållit att hyressättningen generellt sett berott endast på antalet medlemmar i hyresgästens familj och att hyran överhuvudtaget inte påverkats av att hyrestagarna varit flyktingar. Enligt Skaret har bolaget för att få täckning för sina därigenom ökade kostnader för vatten, sophantering och uppvärmning tvingats ta ut högre hyra ju fler personer som ingått i hyresgästens hushåll. Skaret har också tryckt på att detta är något som förhandlats fram

i samråd med kommunen. Å andra sidan har Skaret givit uttryck för dels att underhålls- och reparationskostnaderna generellt sett är högre med flyktingar som hyresgäster, dels att det av flyktingar är svårt att få kostnader för onormalt slitage ersatta i efterhand. Detta eftersom det ofta är besvärligt att nå dem efter ett avslutat hyresförhållande och då de som regel ändå saknar tillräckliga resurser för att kunna svara för kostnaderna.

Att antalet boende i de uthyrda lägenheterna varit en faktor som påverkat Skarets hyresnivåer vinner visserligen stöd i utredningen. Någon bevisning som styrker bolagets påstående om att detta varit den enda faktorn har emellertid inte presenterats. Den sammantagna utredningen ger i stället snarast vid handen att Skaret vid sin hyressättning också tagit hänsyn till om hyresgästen är flykting eller inte. Man förefaller från bolagets sida ha förutsatt att flyktingar i allmänhet åsamkar större skada på lägenheterna och därför bestämt hyran i vart fall delvis utifrån sina förväntade, framtida fordringar för återställningskostnader.

Redan det sätt på vilket Skaret i denna del argumenterat inför hovrätten talar för att så har varit fallet. Detta stöds dessutom av den skriftliga bevisning som DO har åberopat; protokollet från Hyresnämnden i Linköping den 20 juni 2006 och Skarets svaromål vid tingsrätten i detta mål. Enligt hyresnämndens protokoll uppgav [REDACTED] att en orsak till [REDACTED] högre hyra är att invandrare generellt sett är dyrare hyresgäster. I svaromålet vid tingsrätten angav Skaret bl.a. att det är så gott som omöjligt att debitera utflyttade flyktingar kostnaderna för återställning av lägenheter och att det inte ens hjälper med indrivning via Kronofogdemyndigheten.

Omständigheterna kring bolagets hyresförhållande med just [REDACTED] talar i samma riktning. Skaret har visserligen lämnat andra förklaringar till att hon betalat högre hyra än sin granne och den tidigare hyrestagaren än att hon förfördelats i egenkap av flykting. När det gäller grannen har bolaget förklarat skillnaden med att omständigheterna vid uthyrningen till denne varit speciella och att det hyresförhållandet därför inte kan tjäna som jämförelseobjekt. Enligt Skaret var lägenheten inte upprustad, hyrestiden var avsedd att vara begränsad och det upprättades inte heller något hyreskontrakt. Skaret har beskrivit situationen som att det för bolagets del var fråga om

att antingen låta lägenheten stå tom eller att hyra ut den till [REDACTED] granne med tillämpning av delvis andra hyresvillkor än dem som normalt gällde. I fråga om den tidigare hyrestagaren i [REDACTED] lägenhet har Skaret gjort gällande att hyran var låg bl.a. eftersom lägenheten vid tillfället inte var upprustad, vilket i stället skedde före [REDACTED] tillträde.

Någon närmare bevisning till stöd för sina påståenden om att just [REDACTED] högre hyra haft endast objektiva godtagbara skäl har Skaret dock inte åberopat. Att den hyresnivå som Skaret tillämpat i förhållande till både [REDACTED] granne och den föregående hyresgästen i hennes lägenhet skulle sakna relevans som jämförelseobjekt har inte framgått av utredningen. Vad som har framkommit om de hyresnivåer som Hällefors Bostads AB tillämpat kan inte heller anses tala till förmån för Skarets sak. Till detta kommer att Skaret inte på ett rimligt sätt har kunnat redogöra för varför hyresnämndens beslut om skälig hyra för [REDACTED] lägenhet skulle vara fel. Som tidigare redovisats har utredningen härutöver givit stöd åt DO:s påstående om att Skaret vid sin hyressättning i allmänhet har tagit hänsyn till om hyresgästen varit flykting eller inte.

Vid en samlad bedömning finner hovrätten att omständigheterna med styrka talar för att [REDACTED] högre hyra i vart fall delvis varit en följd av att hon är flykting. Skaret har följaktligen inte förmått fullgöra sin bevisbörda, dvs. bolaget har inte visat att det från bolagets sida inte förekommit diskriminering som har samband med [REDACTED] etniska tillhörighet. Att Hällefors kommun eventuellt har accepterat den hyresnivå som Skaret tillämpat i förhållande till [REDACTED] kan naturligtvis inte föranleda någon annan bedömning. Detsamma gäller den omständigheten att [REDACTED] i ett senare skede flyttat till grannlägenheten och då åter fått en hyra som överstiger 9 000 kr per månad.

Skadeståndets storlek

På grund av det anförda ska DO:s talan bifallas och Skaret därmed – i enlighet med 16 § i 2003 års diskrimineringslag – förpliktas att betala skadestånd till [REDACTED] för den kränkning som diskrimineringen inneburit.

Enligt lagens förarbeten (se prop. 2002/03:65 s. 159 f.) ska brott mot diskrimineringslagstiftningen ses som en allvarlig kränkning och skadeståndsbeloppen ligga på en högre nivå än vad som gäller för kränkingsersättning enligt skadeståndslagen. Diskrimineringslagen omfattar dock vitt skilda situationer. Som Högsta domstolen konstaterat (NJA 2006 s. 170) måste därför ersättningens storlek kunna vara högst varierande beroende på kränkningens art och omfattning samt andra omständigheter i det enskilda fallet. De effekter som diskrimineringen haft bör självfallet beaktas. I förarbetena framhålls vidare att avsiktlig diskriminering i princip bör leda till högre skadestånd än oavsiktlig och att det bör betraktas som försvårande om det har funnits en vilja att kränka någon på grund av tillhörigheten till de skyddade grupperna.

Hovrätten godtar att Skarets hyressättning haft som primärt syfte att bolaget skulle få täckning för sina förväntade kostnader, och att det inte har funnits någon omedelbar avsikt att kränka [REDACTED]. Effekterna av bolagets agerande har inte heller blivit bestående eller långvariga. Det har likväl orsakat en diskriminerande hyressättning och det vid ett yrkesmässigt tillhandahållande av bostäder. Vid en samlad bedömning finner hovrätten att skadeståndets storlek bör bestämmas till 30 000 kr.

Rättegångskostnader

DO har beloppsmässigt vunnit bifall endast till en fjärdedel av sin talan. Tyngdpunkten i processen har dock helt legat på frågan om diskriminering har förekommit och frågan om skadeståndets storlek har knappast berörts av parterna. DO bör därför få full ersättning för sina rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

GÖTA HOVRÄTT
Avdelning 1

DOM
2010-02-25

T 1666-09

HUR MAN ÖVERKLAGAR; se bilaga B.

Överklagande senast den 25 mars 2010.

I avgörandet har hovrättslagmannen Per-Göran Öjeheim samt hovrättsråden Mats Lundeholm, Björn Karlsson och Martin Andersson (referent) deltagit.

Enhälligt.

GÖTA HOVRÄTT

ANVISNINGAR FÖR ÖVERKLAGANDE

Den som vill överklaga ska göra detta skriftligen.

Överklagandet ställs till Högsta domstolen men ska inlämnas eller insändas till hovrätten. Skrivelsen ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges under rubriken "Hur man överklagar". Någon tidsgräns gäller dock inte för beslut om häktning, kvarhållande i häkte, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud.

Beslutet om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnader, ersättningsbeslut i övrigt samt beslut om avräkning av tiden för frihetsberövande får överklagas utan att man klagat på domen i övrigt.

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Kravet på prövningstillstånd gäller dock inte när Justitiekanslern eller någon av Riksdagens ombudsmän överklagar i ett mål där allmänt åtal förs.

Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen; eller
2. det finns synnerliga skäl till en prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd meddelas i ett av två eller flera likartade mål, som samtidigt föreligger för bedömning, kan prövningstillstånd meddelas även i övriga mål.

I överklagandet till Högsta domstolen ska följande uppgifter lämnas

1. klagandens namn, postadress och telefonnummer,
2. den dom eller det beslut som överklagas (dagen för hovrättens avgörande och hovrättens målnummer),
3. den ändring som yrkas i hovrättens avgörande,
4. grunderna för överklagandet med uppgift om i vilket avseende hovrättens skäl enligt klagandens mening är oriktiga,
5. de omständigheter som åberopas för att prövningstillstånd ska meddelas, när sådant tillstånd krävs och
6. de bevis som åberopas med uppgift om vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen bör vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller klagandens ombud.